

U C H W A Ł A
SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
z dnia 3 grudnia 2009 r.

w sprawie wniesienia do Sejmu projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Senat wnosi do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny.

Jednocześnie upoważnia senatora Piotra Zientarskiego do reprezentowania Senatu w pracach nad projektem.

MARSZAŁEK SENATU

Bogdan BORUSEWICZ

USTAWA

z dnia

o zmianie ustawy – Kodeks karny

Art. 1.

W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.¹⁾) w art. 148 § 2 otrzymuje brzmienie:

"§ 2. Kto zabija człowieka:

- 1) ze szczególnym okrucieństwem,
- 2) w związku z wzięciem zakładnika, zgwałceniem albo rozbojem,
- 3) w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie,
- 4) z użyciem broni palnej lub materiałów wybuchowych

podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 12, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności."

Art. 2.

Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

---

¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1997 r. Nr 128, poz. 840, z 1999 r. Nr 64, poz. 729 i Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 48, poz. 548, Nr 93, poz. 1027 i Nr 116, poz. 1216, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071, z 2003 r. Nr 111, poz. 1061, Nr 121, poz. 1142, Nr 179, poz. 1750, Nr 199, poz. 1935 i Nr 228, poz. 2255, z 2004 r. Nr 25, poz. 219, Nr 69, poz. 626, Nr 93, poz. 889 i Nr 243, poz. 2426, z 2005 r. Nr 86, poz. 732, Nr 90, poz. 757, Nr 132, poz. 1109, Nr 163, poz. 1363, Nr 178, poz. 1479 i Nr 180, poz. 1493, z 2006 r. Nr 190, poz. 1409, Nr 218, poz. 1592 i Nr 226, poz. 1648, z 2007 r. Nr 89, poz. 589, Nr 123, poz. 850, Nr 124, poz. 859 i Nr 192, poz. 1378, z 2008 r. Nr 90, poz. 560, Nr 122, poz. 782, Nr 171, poz. 1056, Nr 173, poz. 1080 i Nr 214, poz. 1344 oraz z 2009 r. Nr 62, poz. 504, Nr 63, poz. 533, Nr 166, poz. 1317 i Nr 168, poz. 1323.

UZASADNIENIE

1. Ustawa wykonująca wyrok Trybunału Konstytucyjnego

Projektowana ustawa stanowi wykonanie obowiązku dostosowania systemu prawa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 kwietnia 2009 r. (sygn. akt P 11/08), stwierdzającego niezgodność przepisu art. 1 pkt 15 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego i ustawy – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 163, poz. 1363) – z Konstytucją RP.

Zgodnie z art. 190 ust. 1 Konstytucji, orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne.

Sentencja wyroku opublikowana została w Dz. U. Nr 63, poz. 533 (dzień publikacji wyroku – 23 kwietnia 2009 r.). Pełny tekst wyroku, wraz uzasadnieniem – w OTK Z.U. z 2009 r. Nr 4A, poz. 49.

2. Przedmiot i istota rozstrzygnięcia Trybunału Konstytucyjnego

2.1. Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności art. 1 pkt 15 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego i ustawy – Kodeks karny wykonawczy – z art. 118 ust. 1 i art. 119 ust. 1 i 2 Konstytucji RP.

Zakwestionowanym przepisem zmieniono treść art. 148 § 2 kodeksu karnego. Dotychczas miał on następujące brzmienie:

„§ 2. Kto zabija człowieka: 1) ze szczególnym okrucieństwem, 2) w związku z wzięciem zakładnika, zgwałceniem albo rozbojem, 3) w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie, 4) z użyciem broni palnej lub materiałów wybuchowych,

podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 12, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności”.

Po wejściu w życie zakwestionowanej nowelizacji zmianie uległa sankcja:

„podlega karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności”.

Uchylono więc możliwość stosowania sankcji 12–15 lat pozbawienia wolności.

Poselski projekt ustawy (druk sejmowy 2693/IV kad.), który w konsekwencji doprowadził do zmiany art. 148 § 2 uzasadniano potrzebą ochrony przed przestępczością

seksualną. Projekt zmierzał przede wszystkim do modyfikacji środków karnych. Przewidywał on możliwość orzekania bezterminowego zakazu zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej w przypadku popełnienia przestępstwa z pobudek seksualnych. Przewidywał ponadto, w określonych przypadkach obligatoryjne orzeczenie o przymusowym leczeniu sprawcy, a w niektórych przypadkach o umieszczeniu w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym po odbyciu kary. Projekt przewidywał także zmiany dotyczące sposobu wykonywania orzeczeń dotyczących takich przestępstw. Nie zawierał natomiast żadnych propozycji w zakresie zmiany art. 148 § 2 k.k.

Dopiero podczas drugiego czytania zgłoszono zakwestionowaną propozycję zmiany art. 148 § 2. Nie była ona jednak przedmiotem odrębnej dyskusji na posiedzeniu. (Należy jednak zauważyć, że propozycję zmiany art. 148 § 2 k.k. przeniesiono w zasadzie z innego projektu rozpatrywanego ówczesnie w Sejmie, druk sejmowy 702/IV kad.).

Po drugim czytaniu odbyło się posiedzenie Komisji Nadzwyczajnej, która rozpatrzyła zgłoszone poprawki. Na posiedzeniu poddano krytyce poprawkę zmierzającą do zmiany art. 148 § 2 k.k. z tej racji, że projekt nowelizacji nie obejmował tej kwestii. Komisja wniosła więc o odrzucenie poprawki. Ostatecznie jednak w czasie trzeciego czytania poprawkę przyjęto.

Senat również zaproponował wykreślenie tej poprawki, jednak Sejm odrzucił tę propozycję. W konsekwencji ustawa nowelizująca objęła także zmianę art. 148 § 2 k.k.

Na marginesie warto dodać, że w związku z tak zawężoną sankcją (25 lat albo dożywotnie pozbawienie wolności), w stosunku do przestępców, którzy nie ukończyli 18 lat, sędzia pozbawiony jest możliwości jakiegokolwiek miarkowania kary, ponieważ wobec nich nie można orzec kary dożywotniego pozbawienia wolności. Ponadto, wyłączona jest w tym przypadku też możliwość nadzwyczajnego złagodzenia kary; nawet w sytuacjach, gdy zgodnie z przepisami części ogólnej k.k. złagodzenie byłoby obligatoryjne. Oznacza to, że przestępców, którzy nie ukończyli 18 lat można skazać tylko na karę 25 lat pozbawienia wolności, a pozostałych na 25 lat lub dożywotnie pozbawienie wolności, żadne okoliczności nie mogą wpłynąć na złagodzenie kary.

2.2. Artykuł 118 ust. 1 Konstytucji stanowi, iż „Inicjatywa ustawodawcza przysługuje posłom, Senatowi, Prezydentowi Rzeczypospolitej i Radzie Ministrów”, natomiast art. 119 ust. 1 i 2 przewidują, iż „(1) Sejm rozpatruje projekt ustawy w trzech czytaniach. (2) Prawo wnoszenia poprawek do projektu ustawy w czasie rozpatrywania go przez Sejm przysługuje wnioskodawcy projektu, posłom i Radzie Ministrów”.

Dla interpretacji konstytucyjnego pojęcia poprawki najistotniejszy jest art. 119 ust. 1, z którego wynika, iż ustawa powinna być rozpatrywana w trzech czytaniach. „Zasada ta nie powinna być rozumiana w sposób czysto formalny, tzn. jako wymaganie trzykrotnego rozpatrywania tak samo oznaczonego projektu ustawy. Celem, któremu służy zasada trzech czytań, jest możliwie najbardziej dokładne i wnikliwe rozpatrzenie projektu ustawy, a w konsekwencji wyeliminowanie ryzyka niedopracowania lub przypadkowości przyjmowanych w toku prac ustawodawczych rozwiązań”.

„Zasada trzech czytań oznacza konieczność trzykrotnego rozpatrywania przez Sejm tego samego projektu ustawy w sensie merytorycznym, a nie tylko technicznym. Musi zatem występować »zakresowa tożsamość« rozpatrywanego projektu”, co oznacza związek poprawki z pewnym elementem bazowym, z tym do czego ona się odnosi, a więc z projektem ustawy.

„Poprawki mogą nawet całkowicie zmieniać kierunki rozwiązań przyjęte przez podmiot realizujący inicjatywę ustawodawczą. Muszą one jednak – co do zasady – mieścić się w zakresie projektu wniesionego przez uprawniony podmiot i poddanego pierwszemu czytaniu (...). Wyjście poza zakreślony przez samego projektodawcę zakres przedmiotowy projektu może mieć miejsce tylko wówczas, gdy treść poprawki pozostaje w ścisłym związku z przedmiotem projektowanej ustawy, a zwłaszcza wtedy, gdy jej wprowadzenie jest niezbędne do pełnego zrealizowania koncepcji projektodawcy”.

2.3. TK uznał, że „poprawka zmieniająca art. 148 § 2 k.k., odnosząc się nie tylko do przypadków zabójstwa z motywów seksualnych, lecz do wszelkich kwalifikowanych przypadków zabójstwa, wykracza poza zakres przedmiotowy projektu pierwotnego, odnoszącego się wyłącznie do przestępstw popełnionych z motywów seksualnych. Dokonaną zmianę można by zatem ewentualnie uznać za pozostającą w związku merytorycznym z założeniami nowelizacji w takim tylko zakresie, w jakim doprowadziła do zaostrzenia odpowiedzialności za przestępstwa zabójstwa na tle seksualnym mające jednocześnie charakter kwalifikowany”. Jednak konsekwencje dokonanej poprawki są znacznie głębsze. Odnoszą się bowiem do wszelkich kwalifikowanych typów zabójstwa.

Ponadto TK zwrócił uwagę, że zasada trzech czytań ma szczególne znaczenie w przypadku ustaw nowelizujących kodeksy. Co prawda propozycja zmiany art. 148 § 2, została przeniesiona z nieuchwalonego ostatecznie i odrębnie rozpatrywanego projektu, który przeszedł swoje pierwsze czytanie, jednakże zarówno pierwsze czytanie, jak i obrady komisji nad nim były prowadzone w odmiennym kontekście normatywnym. „Wyrwanie z kontekstu fragmentu kompleksowego uregulowania zakładającego zmianę kodeksu karnego, objętego

drukiem sejmowym nr 702/IV kadencja zmieniło przedmiot nowelizacji. Ten zabieg legislacyjny spowodował w konsekwencji, że poprawka dotycząca art. 148 § 2 k.k. nie tylko nie pozostaje w należytej proporcji do zamierzonej nowelizacji, ale również wywołuje (...) skutki uboczne wkraczając swoimi skutkami w materię nieobjętą ustawą zmieniającą”.

Podczas drugiego czytania można wnosić poprawki zmierzające do zmiany projektu, muszą one jednak być z nim związane formalnie i merytorycznie. Tymczasem poprawka przeniesiona „samotnie” z innego projektu (druk 702) przewidującego zaostrenie sankcji za niektóre poważne przestępstwa, a jednocześnie umożliwiającego zastosowanie nadzwyczajnego złagodzenia kary w przypadku 25 lat i dożywotniego pozbawienia wolności, spowodowała, że w „nowej” ustawie (druk 2693) wprowadzała obostrzone sankcje dotyczące nie tylko przestępstw seksualnych, lecz także innych nieobjętych ową ustawą. Należy zwrócić uwagę, że propozycji zmiany art. 148 § 2 w pierwotnym projekcie towarzyszył przepis umożliwiający zastosowanie nadzwyczajnego złagodzenia kary 25 lat lub dożywotniego pozbawienia wolności – tzn. wymierzenia jej w granicach od 8 do 15 lat (projektowany art. 60 § 6 pkt 1¹, który jednak nie został przeniesiony wraz z zakwestionowanym przepisem). W kontekście normatywnym ostatecznie uchwalonej ustawy, przepisowi art. 148 § 2, nie towarzyszy już możliwość nadzwyczajnego złagodzenia kary.

2.4. W skutek wyroku TK nie istnieje więc kwalifikowany typ zabójstwa. Za czyny, które wyczerpują znamiona dotychczasowego zabójstwa kwalifikowanego sądy mogą wymierzać obecnie zarówno karę 25 lat lub dożywotniego pozbawienia wolności, jak i karę od 8 do 15 lat pozbawienia wolności, a jednocześnie pozostawia się im możliwość miarkowania wysokości kary, w tym jej nadzwyczajnego złagodzenia.

2.5. Wyrok wywołuje skutki prawne z dniem publikacji (23 kwietnia 2009 r.). Trybunał nie zdecydował się na odsunięcie w czasie terminu utraty mocy obowiązującej przepisu.

3. Cele i zakres projektowanej ustawy

Wyrok TK z 16 kwietnia 2009 r. nie powoduje konstrukcyjnej luki w prawie, ponieważ dotychczasowe zabójstwa kwalifikowane są nadal karane, tyle że – na mocy przepisu

podstawowego (art. 148 § 1) – karą zakreśloną „widełkami” analogicznymi do zabójstwa zwykłego.

Niemniej jednak proponuje się, by przywrócić w art. 148 kwalifikowany typ zabójstwa karanego karą surowszą niż w przypadku zabójstwa zwykłego.

Jednocześnie pozwala to sądowi – jeżeli znajdą okoliczności wskazane w ustawie – na nadzwyczajne złagodzenie kary.

4. Konsultacje

Pisemne opinie przedstawił Minister Sprawiedliwości, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Krajowa Rada Sądownictwa i Sekretarz KIE. Prezes SN poddał w wątpliwość sensowność przywrócenia przestępstwa zabójstwa kwalifikowanego. Minister Sprawiedliwości poparł projekt, zwracając tylko uwagę na pkt 4 przywracanego paragrafu, w którym mowa jest o broni palnej. Poinformował, że w ewentualnym projekcie rządowym, broń palna być może zniknie jako znamię kwalifikowanego zabójstwa. Problem dotyczy np. policjantów, którzy przekroczą granicę obrony koniecznej. Wtedy – jeśli broń palna pozostanie w pkt 4 – będą oni odpowiadać za zabójstwo kwalifikowane (choć z możliwością złagodzenia lub odstąpienia od wymierzenia kary), a nie za zabójstwo „podstawowe”.

5. Skutki finansowe wykonania projektowanej ustawy

Ustawa nie powoduje skutków finansowych dla budżetu państwa.

6. Oświadczenie o zgodności z prawem Unii Europejskiej

Projektowana ustawa nie jest objęta prawem Unii Europejskiej.

URZĄD
KOMITETU INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ
SEKRETARZ
KOMITETU INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ
SEKRETARZ STANU

Mikołaj Dowgielewicz

Min.MD/3904/09/DP/ma

Warszawa, dnia 20 sierpnia 2009 r.

Pan
Piotr Zientarski
Przewodniczący Komisji Ustawodawczej
Senat Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Przewodniczący,

W związku z przedłożonym *projektem ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny* (druk senacki nr 627; pismo z dnia 23.07.2009 r., nr BPS/KU-034/627/1/09), uprzejmie informuję, że przedmiot regulacji projektu ustawy nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Z poważaniem,

Z up. SEKRETARZA
KOMITETU INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ
POLSKIEGO SEKRETARZA STANU

Maciej Szpunar